

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA VÝTVARNÉ VÝCHOVY A KULTURY

ODCHODY A NÁVRATY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

BcA. Barbora Cibulková

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství výtvarné výchovy pro střední školy a základní umělecké školy

Vedoucí práce: MgA. Mgr. Stanislav Poláček

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 28. června 2018

.....

vlastnoruční podpis

Ráda bych poděkovala panu doc. ak. malíři Jířímu Kornatovskému za jeho odborné vedení, jeho povzbudivá slova a cenné rady. Dále děkuji panu MgA. Mgr. Stanislavu Poláčkovi za jeho ochotu a pomoc s dokončením práce. Také bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům, díky kterým jsem zažila skvělé dětství, ze kterého jsem mohla čerpat mnoho úžasných vzpomínek.

ANOTACE

Cílem této diplomové práce je realizace série obrazů inspirovaných vzpomínkami z dětství. Tato série je tvořena menšími ilustrativními obrázky technikou inkoustu na papír formátu A5 a většími obrazy zhotovené na plátna o rozměrech 40 x 60 cm technikou malby aryllovými barvami.

Písemná práce se dělí na tři části: teoretická, praktická a didaktická část.

První je věnována části teoretické, kde se zabýváme inspiračními zdroji pro tvorbu. V praktické části jsou podrobně popsány a rozebírány jednotlivá díla a proces při jejich tvorbě. V poslední části diplomové práce se nachází návrh didaktické přípravy na výuku, ve které je aplikováno téma této diplomové práce.

Klíčová slova: malba, akryl, inkoust, vzpomínky, fantazie, dětství, symbolismus, surrealismus.

ANNOTATION

The goal of the thesis is realization of a series of paintings inspired by childhood memories. This series is made of smaller illustrative paintings on paper size A5 by ink technique and a bigger paintings, which are made on canvas size 40 x 60 cm by acrylic painting technique.

The thesis has three parts: theoretical, practical and didactic part.

The first is dedicated to theoretical part, where we are describing the inspiring source for work from foreign and czech artists. In a practical part are individual paintings and progress of work described in detail. In the last part of thesis is situated a construction of didactic preparation for education, where is aplicated the theme of the this thesis.

Key words: painting, acrylic, ink, memories, fantasy, childhood, symbolism, surrealism.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1. TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1.1. SYMBOLIKA BAREV.....	10
1.2. SURREALISMUS	10
1.3. SYMBOLISMUS	11
1.4. ALFRED KUBIN	12
1.5. ODILON REDON	12
1.6. JOSEF BOLF	13
2. PRAKTICKÁ ČÁST.....	14
2.1. POČÁTEČNÍ PRÁCE.....	14
2.2. PPROCES TVORBY	15
2.3. REALIZACE	17
2.4. Obrazy inkoustem	17
2.4.1. Děda	18
2.4.2. Noční děsy	19
2.4.3. Čarodějka.....	20
2.4.4. Seance	20
2.4.5. Bubák pod postelí.....	21
2.4.6. Tajemné signály.....	21
2.4.7. Děda vzpomínkami v horách	22
2.4.8. Čert.....	23
2.4.9. Bouře	23
2.4.10. Sen	24
2.4.11. Vzpomínkář	25
2.5. Obrazy akrylem	26
2.5.1. Zahrada divů.....	26
2.5.2. Princezna ze zdi	27
2.5.3. Pes	28
2.5.4. Lunapark.....	28
3. DIDAKTICKÁ ČÁST	30
3.1. Didaktická příprava na výuku	30
3.1.1. První výukový blok.....	31

3.1.2.	Druhý výukový blok	35
3.1.3.	Třetí výukový blok	38
ZÁVĚR		42
RESUMÉ		43
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ		44
SEZNAM OBRÁZKŮ		45
PŘÍLOHY		46

ÚVOD

Pro zpracování mé diplomové práce jsem si vybrala téma *Odchody a návraty*. Na popud toho jsem vytvořila sérii obrazů znázorňující vzpomínky z mého dětství.

Každý z nás má jistě určité vzpomínky z dětství, které jsou oproti ostatním jasnější a živější. Jsou to většinou vzpomínky provázené silným pocitem ze zážitku z dané situace. Bývají to například vzpomínky, ve kterých prožíváme radost, nervozitu, strach, ale i zvědavost a pocity vzrušení při prožívání dobrodružství. Přesně to jsou okamžiky, které v práci zachycuji.

Moje práce představuje jakousi cestu zpátky do dětství a navrácení se do okamžiků, které ve mně zanechaly hlubokou pocitovou stopu. Ve své tvorbě se snažím oprostít od svého reálného vnímání světa kolem sebe a při práci se vzpomínkami dávám prostor mému mladšímu já, které události prožilo.

Písemná práce se dělí na tři části a to: teoretická, praktická a didaktická část.

Prvně se věnuji části teoretické, kde se zabývám inspiračními zdroji pro mou tvorbu. V praktické části podrobně popisuji a rozebírám jednotlivá díla a proces při jejich tvorbě. V poslední části diplomové práce se věnuji návrhu didaktické přípravy na výuku, ve které aplikuji téma mé diplomové práce.

1. TEORETICKÁ ČÁST

V této části se věnuji inspiračním zdrojům, které měli podstatný vliv na tvorbu diplomové práce. Zabývám se zde definicí symboliky barev, uměleckých směrů a představením umělců a jejich díla.

1.1. SYMBOLIKA BAREV

Baleka symboliku barev definuje jako: „*Významové chápání barev, založené na jejich psychofyziologické působivosti. Je podmíněna, vlastní povahou barvy, asociacemi, jež vyvolává na základě zkušenosti a estetickým systémem světového názoru, v němž je barvě přisuzován určitý význam. Je dále podmíněna historický tj. dobově a místně, a jednotlivé kultury proto vykazují kromě shod i rozdíly v chápání symbolického významu barev.*“ (BALEKA, 1997)

Zaměříme se na výraz symboliky barev podle Jiřího Kulky. Zde je krátký souhrn symboliky vybraných barev, které jsou v diplomové práci důležité:

„Bílá barva je výrazem čistoty a pořádku, symbolizuje počátek bytí a světlo.

Černá barva je výrazem prázdnoty, nicoty, smutku, symbolizuje konec, uzavřenost, zastavení, tmu a smrt. [...]

Žlutá je výrazem vzrušení, radosti a veselí. Symbolizuje slunce, jas a rozum. [...]

Fialová barva směšuje v sobě protiklad a napětí červené a modré, dynamismus a statečnost, impulzivní výboje a laskavé poddání a nese podtóny tajemství a mystiky, potencionální dramatičnosti. Nese podtóny tajemství a mystiky. Může vyjadřovat i citlivost a skrytou touhu. Symbolizuje důstojnost, povýšenost, mystickou tajemnost a utlumenou vášeň. Může dobře vyjádřit i citlivost a skrytou touhu.“

Expresivnost a symbolický obsah barvy se může měnit na základě začlenění do konceptu a umístění v barevné kompozici. (KULKA, 2008)

1.2. SURREALISMUS

Umělecký směr, který vzniknul ve Francii ve 20. století v době mezi 1. a 2. Světovou válkou. Výtvarný názor těžil z obrazotvornosti ovlivněné intuicí, podvědomým, přeludy apod. Tento směr patří do širšího proudu imaginativního umění.

Velká inspirace pro tento směr bylo magické umění, dětské výtvarné projevy a výtvary duševně chorých. Významným podmětem pro surrealisty byla i literární inspirace a to hlavně psychoanalytická teorie Sigmunda Freuda, jejího výkladu snů, psychického automatismu, pudových příčin lidského jednání a fantazie. (BALEKA, 1997)

Mezi významné představitele surrealismu patří Salvador Dalí, René Magritte, Man Ray apod.

Na české surrealistické scéně se pak hodně projevovali například umělci Jindřich Štyrský, Karel Taiga a umělkyně Toyen.

V mé práci jsem se velmi inspirovala snovou atmosférou surrealismu. V sérii inkoustem se i nachází námět, kde pracuju se snovou krajinou s názvem *Sen* (Obrázek 13). Při zachycování vzpomínek jsem je zároveň i svým způsobem musela analyzovat a snažit se naslouchat, co mi o nich sdělí mé podvědomí, což bylo i cílem surrealistů.

1.3. SYMBOLISMUS

Výtvarné umělecké hnutí, které vzniklo ve Francii v polovině 80. let 19. století v těsném spojení s literárním symbolismem. Baleka uvádí, že: *„Symbolisté soudili, že pravda je skryta, že ji však lze především intuitivně poznat a sdělit prostřednictvím symbolu, který zviditelňuje zatajené děje, představy, myšlenky, city, jejich záhadnost, mnohoznačnost a subjektivnost. Měli v oblibě tajemství, mysticismus a okultní nauky.“* (BALEKA, 1997)

Významnými představiteli symbolistického hnutí jsou například Aubrey Beardsley, Arnold Böcklin, Alfred Kubin a Odilon Redon.

Český symbolismus můžeme vidět u Františka Bílka, Josefa Váchala, Jana Zrzavého atd.

Symbolismus je druhý stěžejní bod inspirace pro mou práci. Častou součástí námětů jsou symboly a svou roli zde hraje i symbolika barev. Inspiraci odpovídá i nádech tajemna a mystiky, které mou práci provází. Stěžení pro mě byli díla Alfreda Kubina a Odilona Redona kterým se v následující části věnuju podrobněji.

1.4. ALFRED KUBIN

Český expresionistický grafik, ilustrátor a spisovatel se narodil roku 1877 a zemřel v roce 1959.

Studoval na uměleckoprůmyslové škole v Salcburku. Později se učil fotografem u Aloise Beera. Po rekonvalescenci z nervového zhroucení zapříčiněné jeho působením ve vojenské službě, začal studovat na kresbu na soukromé škole Ludwiga Schmidta-Reuttheho. Dále pokračoval na Akademii výtvarných umění v kreslířské třídě Nikolause Gysise.

Jeho životní zkušenosti mu byly inspirací k jeho tvorbě strašidelných ilustrací, které mají stísněnou a zlověstnou atmosféru. Mezi jeho práce patří ilustrace pro spisovatele Edgara Allana Poea. (Alfred Kubin, 2018)

Alfred Kubin má zásadní vliv na mou práci a vedlejší výtvarnou činnost. Jeho černobílé kresby překypují zlověstností a temným tajemstvím. Často vyobrazuje různé prapodivné stvoření a příšery a už v těchto motivech můžeme vidět jeho vliv na mé práce inkoustovou technikou. Jako příklad mohu uvést jeho kresbu *The Pond (Rybník)*. (Obrázek 2)

1.5. ODILON REDON

Odilon Redon byl francouzský malíř a představitel symbolismu ve výtvarném umění. Narodil se roku 1840 a zemřel v roce 1916.

Redon chtěl prvně studovat architekturu, ale nepodařilo se mu složit přijímací zkoušky. Učil se v ateliéru na pařížské Akademii krásných umění, ale nevyhovovalo mu akademické malířství.

Jeho kresbám, hlavně z počátku, dominoval černý uhl, jenž mu pomáhal vyjádřit stále přítomnou melancholii.

Veškeré prvky v jeho dílech mají charakter metafor a jdou ve stopách jeho představivosti napínající se až k samotným hranicím skutečnosti. Mezi jeho známé práce patří ilustrace pro knihu *Květy Zla* od spisovatele Charlese Baudelaira. (VIGUÉ, 2008)

Odilon Redon, stejně jako Alfred Kubin, se často věnuje námětům vyobrazující prapodivná mystická stvoření. V jeho díle už není cítit tolik úzkosti a strachu jako tomu bylo u Kubina. Jak už bylo řečeno, jeho kresby a grafiky provází pocit melancholie, ale zároveň lehkosti, který jsem se snažila uplatnit i ve svém díle.

1.6. JOSEF BOLF

Josef Bolf je současný český malíř, který se narodil v roce 1971 v Praze. Studoval na Akademii výtvarných umění v Praze a byl členem umělecké skupiny *Bezhlavý jezdec*. Kromě techniky malby jsou pro něj typické obrazy tvořené technikou proškrabávání tuže nanesené na vrstvě voskovek.

Bolf v jeho námětech často zachycuje podivné lidské postavy, které mývají zvířecí prvky. Jeho práce je známa svou ponurou, depresivní a melancholickou atmosférou. (Bolf, 2017)

Kurátorka, kritička a historička umění Zuzana Štefková jeho dílo popsala takto: *„Bolf zachycuje svět, kde si melancholie podává ruku s neurózou. Jeho sdělení jsou pokaždé intenzivně osobní až lehce vyšinuté ať už se jedná o malby, americké retuše, kresby nebo komiks. Pojmenovává surreálné, aniž by se nechal limitovat formální stránkou surrealismu.“* (Štefková, 2006)

Josef Bolf má už dlouho vliv na mou celkovou tvorbu. Jeho náměty a kompozice a jsou mi velkou inspirací. Ve svém díle často používá barvy v odstínech fialové, které se taktéž nacházejí v malbách v praktické části diplomové práce. Inspirací Josefa Bolfa navíc často bývá dětství a jeho vzpomínky z něj, což bylo jedním z popudů, který mě přivedl na nápad ke zpracování tématu diplomové práce.

2. PRAKTICKÁ ČÁST

2.1. POČÁTEČNÍ PRÁCE

V této části se nachází popis prvotních nápadů a počátku práce na praktické části.

Prvotní nápady

Můj počáteční nápad na zpracování tématu *Odchody a návraty*, byly úplně jiné. Jednalo se o vytvoření série obrazů, na kterých by byl vyobrazen námět mého rodného města Jihlavy, kde by se prolínala minulost s budoucností.

Chtěla jsem pracovat se současnými a historickými fotografiemi a kresbami města, které zobrazují různá místa a pohledy na Jihlavu. Podle historických fotografií bych si vyhledala daná místa a sama je pak ze stejného pohledu vyfotografovala. Obrazy bych poté tvořila tak, že bych malovala podle fotografií a na obraze by se nacházely obě časové dimenze, které bych barevně odlišila. Můj záměr byl, že by na jedné straně začala černobíle historie a na druhé barevně současnost. Obě části by se někde v obraze setkaly a plynule barevně do sebe přešly. Námět současnosti a historie na obraze by pak splynul v jedno.

Můj další nápad byl, že bych takto podobně pracovala s mým vlastním portrétem a vznikla by tedy série autoportrétů.

Od těchto nápadů jsem nakonec odstoupila, protože jsem chtěla, aby mělo dílo více osobnější podstatu. Jediný fragment z původních nápadů, který v mé práci zůstal, je myšlenka pomyslného odchodu a návratu.

Počátek tvorby

Můj finální nápad, týkající se vzpomínek z dětství, jsem zprvu zaznamenávala, za pomoci jednoduchých skic technikou tužky na inkoustu. Vytvářela jsem si tak mapu malých fragmentů vzpomínek, které mi z nějakého důvodu utkvěly v paměti.

Dále jsem začala návrhy zpracovávat na formát A5 inkoustem a akvarelovými barvami.

Na počátku jsme s vedoucím mé práce zvažovali využití techniku tisku suchou jehlou, ale jelikož s touto technikou nemám velké zkušenosti a ani nemáme k dispozici kvalitní vybavení, rozhodli jsme se, že techniku aplikovat nebudeme.

2.2. PPROCES TVORBY

Po konzultování návrhů s mým vedoucím práce panem doc. ak. mal. Jiřím Kornatovským jsme usoudili, že tento nápad bude finální. Dále jsme se pak shodli, že by byla škoda opustit mou práci s inkoustem a bylo by dobré v ní pokračovat a zařadit jí do mého finálního výstupu. Dohodli jsme se tedy, že kromě původně zamýšlených maleb akrylem, budou výstupem i kresby inkoustem na menší formát.

Konzultovali jsme spolu i větší formát než A5, ale nakonec jsme se shodli, že malý formát je pro mou práci vyhovující a neubírá na kvalitě práce.

V první části tvorby praktické diplomové práce jsem se tedy zaměřila na vymýšlení dalších námětů realizované inkoustem a jejich případné alterace. Při práci jsme s panem Kornatovským často řešili problém, že některé náměty, které vznikly, byly moc popisné anebo naopak nesrozumitelné. To by mohlo v prvním případě způsobit, že kdyby na ně pohlížel divák, tak by mu mohli připadat nezajímavé a neměl by potřebu se nad výjevem zamyslet a hledat v něm význam. V druhém případě by divák v obraze nemusel znaky a symboliku rozeznat a tudíž by se nemohl sám dopátrat nějakého významu. Společně jsme se snažili docílit zlaté střední cesty, která by poskytla pozorovateli pocit tajemna a mystiky, do které ale lze trochu nahlédnout.

Z vypracovaných námětů jsme nakonec vybrali 5 prací, které budeme při obhajobě praktické diplomové práce prezentovat. Všechny obrázky inkoustem pak necháme vytisknout do menší sbírky pro ucelení celé série.

Pro prezentaci těchto menších formátů jsme zvolili paspartu do šedě zbarveného papíru.

Náměty, které jsem zpracovala akvarelem, jsme pak s panem vedoucím vyhodnotili spíše jako vhodný způsob návrhů pro pozdější malbu akrylovými barvami (Obrázek 20, Obrázek 21). Do práce s barevnou variantou akvarelem jsem mnohdy

zakomponovala i pastelky při námětu vzpomínky na mé kresby z dětství. Byl to pokus o návrh na variantu mé budoucí práce, která by se odvíjela od mého výtvarného projevu z předoperačního období a období konkrétních operací podle ontogeneze dětského výtvarného projevu podle Jeana Piageta. (Obrázek 19)

Při tvorbě obrazů akrylovými barvami mi bylo vedoucím mé práce doporučeno, abych se inspirovala například tvorbou českého malíře a plzeňského rodáka Vladimíra Modrého.

Na konzultacích jsme se také shodli, že by bylo vhodnější realizovat malby akrylem na plátno a ne na sololit, jak jsem původně zamýšlela, aby byl výstup reprezentativní na úrovni diplomové práce. Plátno jsem koupila již hotové, abych se ušetřila technických problémů při jeho konstrukci.

Pro tvorbu akrylem jsme vybírali vhodné náměty, které měly potenciál, jak z akvarelových, tak i z inkoustových obrázků.

Před odevzdáním diplomové práce moje spolupráce s panem Kornatovským bohužel skončila.

Vedení mé práce ochotně převzal pan MgA. Mgr. Stanislav Poláček, který mi ji pomohl dovést do konce. Práce byla již rozpracovaná a skoro v dokončovací fázi proto jsme se s panem Poláčkem domluvili, že v ní budu stejným směrem pokračovat.

2.3. REALIZACE

V této části se věnuji popisu jednotlivých obrazů na téma *Odchody a návraty*. Popisují zde denotace nacházející se v obrazech a vysvětlují jejich konotace.

V práci se nikde jasně fyzicky neobjevuje žádný odchod, ani návrat. Téma jsem pojala tak, že „odchod“ v názvu tématu znamená můj vlastní pomyslný odchod z dětství a dětských vzpomínek, které jsme nechala v minulost a „návrat“ zase to, že se skrze tyto obrazy ke vzpomínkám vracím.

Série zachycuje většinou vzpomínky na místa, události a mé blízké z období od mého předškolního věku až zhruba do mých deseti let. Při realizaci obrazů jsem se zaměřila nejen na vzpomínku jako takovou, ale i na dojmy, pocity a zážitky z ní a velkou roli taktéž hrála moje dětská fantazie. Obrazy tedy nejsou snahou o zachycení reality.

Moje praktická diplomová práce se dělí na dvě části.

První část jsou malé ilustrativní obrázky, které jsem zpracovala na akvarelový papír formátu A5 inkoustovou kresbou a lavírováním. Technika inkoustem je mi velmi blízká a patří k mým oblíbeným technikám, proto pro mě byla jasným prostředkem realizace mé diplomové práce.

Druhá část obsahuje malby akrylovými barvami na plátno o rozměru 40 x 60 cm. Tato technika mi byla blízká v minulosti ještě za studia na střední škole. Poměrně dlouho jsem s ní nepracovala, takže pro mě znamená další pomyslný návrat.

2.4. Obrazy inkoustem

Zprvu jsem se zaměřila na vymýšlení dalších námětů na ilustrativní malbu černým inkoustem značky KOH-I-NOOR. Inspiraci k námětům jsem z velké části čerpala jen ze svých vlastních vzpomínek. Dále jsem si vypomáhala rodinnými fotografiemi. Fotografie jsem nevyužívala jako materiál pro skicu, ale pouze pro osvěžení různých vzpomínek, které bych mohla dál podle paměti a fantazie zpracovat. Chtěla jsem, aby byl výsledek založený na pocitech a zážitcích z dané situace tak, jak se uložili do mé paměti očima mého dětského já, které to prožilo. To zahrnuje i jistou naivitu, která se v námětech projevuje.

V pracích se náhodně objevuje i postava dívky, která představuje můj autoportrét.

Pracovala jsem technikou malby a lavírování, kdy jsem často zapouštěla inkoust do vlhkého podkladu. Mnohdy jsem tuto techniku kombinovala s kresbou tužkou. Malovala jsem na akvarelový papír formátu A5.

Když se divák na inkoustovou sérii podívá, může si myslet, že zde zachycuji hodně temné a děsivé dětství. Vzpomínky se mohou zdát hodně negativní a pochmurné. Ale není tomu tak. Na tyto fragmenty z mé paměti vzpomínám naopak ráda. Pochmurnou atmosféru zapříčinila pouze moje povaha. Už od malička jsem měla zálibu v tajemnu, mystice a v různých, pro někoho děsivých podmínkách a tyto věci mě ovlivňují také dodnes.

V mé práci jsem se inspirovala uměleckým směrem surrealismus a uměleckým hnutím symbolismus. Mojí celkovou tvorbu námětů ovlivnili hlavně umělci Alfred Kubin a Odilon Redon, jak jsem již zmínila v teoretické části.

2.4.1. Děda

(Obrázek 4)

Jak už název vypovídá, jedná se o vzpomínku na mého dědu. Téma děda mě provází už od samého začátku a objevuje se i v mých prvotních návrzích a to v barevné variantě technikou akvarelu (Obrázek 22). Do své práce jsem chtěla zakomponovat vzpomínky na oba mé dědy, kteří již nežijí a uctít tak jejich památku.

Námět, který prezentuji, představuje mého dědu ze strany otce. Na obrázku můžeme vidět polo figuru člověka, který má natočenou tvář na levou stranu. Postava má tři páry rukou. Výjev rozděluje pozadí, které je z větší poloviny tmavé, až černé a z druhé světlé. Místy je vidět i technika kresby tužkou, která byla využita pro ne příliš ostré vyjasnění rysů postavy a portrétu. Občas je tužka použita i v hodně tmavých místech, proto byly pro prezentaci zvoleny originály, aby se v tisku skoro neviditelné linky neztratily.

První věc co člověka upoutá je, že postava má mnoho rukou. Můj děda měl za svého života Parkinsonovu chorobu, která se s přibývajícím věkem zhoršovala, a to způsobovalo jeho nevypočitatelné prudké pohyby. Jako dítě jsem jeho stav nevnímala

negativně a zvláště dědovy pohyby rukou mě spíše fascinovaly. To že byla jeho ruka tam a najednou zas tady ve mně vzbuzovalo pocit, jako by jich měl víc a měl je všude.

Další věc, které si člověk všimne, je rozdělení pozadí na temnou a světlou část. To je symbolikou povahy mého dědy a jeho stinné a světlé strany. Nepamatuji si, že bych jako dítě jeho horší stránku zažila přímo a proto je jeho tvář na obraze natočená směrem ke světlu. Vždycky jsem ale v podvědomí jeho stinnou povahu vnímala a věděla jsem, že vždy se nechová tak mile jako v mojí přítomnosti. To, že v obraze převažuje černá, neznamena, že postava na něm byla z větší části špatným člověkem. Jeho povahu značně ovlivňovala jeho nemoc a ke konci života ubývalo i jeho světlých chvil. Převládající tmavost je také symbolem toho, že mé vzpomínky na dědu nejsou už tak ostré a jsou ukotveny hlouběji v minulosti, protože zemřel právě v období mého předškolního věku, ze kterého se snažím čerpat inspiraci pro mou práci.

2.4.2. Noční děsy

(Obrázek 5)

U tohoto námětu se nejedná o noční děsy odborně popisované jako: *porucha spánku, projevující se náhlým výrazem obrovského děsu a paniky provázené křikem či pláčem a neklidem*. (Spektrumzdravi.cz) Popisuje spíše můj strach z dětství pohybovat se po domě během noci. Téma strachu se v mé práci objevuje několikrát. Strach v nás všeobecně zanechává velmi hlubokou prožitkovou stopu, na kterou jen tak nezapomeneme.

Námět zobrazuje ustrašenou dívku v levé části obrazu schovávající se za rohem před jakýmsi temnými přízraky, které jí pronásledují. Siluety přízraků jsou vidět oproti měsíčnímu svitu vycházejícímu z okna za nimi.

Jak už jsem zmiňovala, už jako dítě jsem se vyžívala v tajemnu a mystice. K mojí zálibě patřilo, i přes zákaz rodičů, sledování mysteriózních a hororových filmů, které výrazně ovlivnili mojí představivost a fantazii. Pohyb v noci po domě pro mě poté představoval můj osobní noční děs. V každém temném koutě a rohu jsem, tušila neexistující nebezpečí v podobě různých přízraků a příšer.

V obraze se nachází dívka obrácená čelem přímo na diváka, která představuje můj autoportrét. Tím je vyobrazeno moje nelogické pravidlo v takových situacích, které zní: „*Nikdy se nesmíš podívat za sebe, protože když je neuvidíš, nemůžou ti ublížit.*“

Podob stvoření, které mě v noci tolik děsili, bylo mnoho, proto jsou znázorněny jako dvě černé hmoty s očima, které neudávají jasné informaci o své formě.

2.4.3. Čarodějka

(Obrázek 6)

Tento námět nezobrazuje žádnou konkrétní vzpomínku. Jedná se zde o čirou fantazii. Zobrazuje můj sen a víru v to, že se jednou stanu čarodějkou a budu ovládat magii. Často jsem si tedy hrála na to, že tomu tak už je.

Námět patří k těm, co vznikly v počátku práce na toto téma. Na první pokus jsem k jeho tvorbě použila indický inkoust, který se mi zde vůbec neosvědčil. Jeho hustota a rychlost schnutí mi v práci nevyhovoval.

Obraz znázorňuje dívku přikrčenou v levém rohu formátu, které se nad dlaněmi vznáší magický plamen. Celým formátem převládá černá barva, která znázorňuje odtrhnutí od reality a ukazuje na to, že moment se udál pouze v mé hlavě.

2.4.4. Seance

(Obrázek 7)

K mým zájmům už od malička patřil předmět okultismu. Okultismus představuje duchovní nauku, či vědu spojenou se zvláštními schopnostmi.

Tento motiv je vzpomínkou na vyvolávání duchů, kterým jsme se v dětství s přáteli bavili.

Na motivu se nachází skupina tří dětí v temné místnosti sedící okolo hořící svíčky. Nad postavami se v temnotě vznáší několikero očí.

Místnost, která je zde zobrazena je ve skutečnosti sklep panelového domu, který měl vždy děsivou atmosféru. Moje osoba je vyobrazena postavou hledící před sebe. Tím je vyjádřeno vůdcovství skupiny, protože jsem vždy při seanci zastávala roli média, které

ducha přivolávalo. Během každé takové seance nás pronásledoval děsivý tíživý pocit, že nás někdo sleduje. To je vyjádřeno očima vznášejícíma se nad námi v temnotě, patřící duchům, které jsme, i přes naše snahy, nikdy nespatriili.

U tohoto námětu jsem se inspirovala kresbami a grafikami Odilona Redona. Konkrétně jeho zobrazováním očí. Když se podíváme na jeho díla, tak si všimneme, že se v nich motiv oka často opakuje.

2.4.5. Bubák pod postelí

(Obrázek 8)

Fenomén strachu dítěte, že má *bubáka* pod postelí je velice častý a ani mně se nevyhnul. Toto podezření, mě provázelo velkou část mého dětství vždy v době těsně před usnutím.

V pravém horním rohu výjevu se nachází velké okno, vrhající měsíční světlo na podlahu a polovinu postele, která se je umístěna v opačném rohu motivu. Na posteli je vidět ležící dívka otočená směrem od hlavního děje zády ke zdi. Zpod postele se za doprovodu temného dýmu sápuou pařátovité ruce.

Z práce už je asi zřejmé, že dívka ležící na posteli představuje mě. Už u popisu obrazu *Noční děsy* jsem zmiňovala, že jsem se jako malá při pocitu strachu bála otočit za sebe. V tom, že ležím otočená směrem ke zdi, spočívá i moje pomyslná ochrana, před *bubákem*. Vždy mě přepadávala obrovská touha se otočit, ale moje přesvědčení, že když to udělám, tak tam to strašidlo skutečně bude, mě odradilo. V námětu zobrazuji *bubáka*, který je ještě pod postelí a jsou vidět jenom jeho pařátovité ruce sápující se ven. *Bubákovi* z pod mé postele jsem nikdy nedala žádnou formu a proto zde není vyobrazen celý. Byla jsem si však jistá, že jeho ruce budou obrovské a na nich budou ostré pařáty, aby mě mohl lépe ukořistit.

2.4.6. Tajemné signály

(Obrázek 9)

V dětství se nacházelo mnoho záhadných věcí, které jsme pochopili až s narůstajícím věkem, kdy jsme většinou zjistili, že se o tak velikou záhadu nejedná. To samé platí i u motivu s názvem *Tajemné signály*.

Na motivu je vyobrazen pohled z koruny stromu na noční město, nad kterým dominují světelné paprsky.

Jedná se o vzpomínku, kdy jsem večer lezla na strom, abych viděla na světelné paprsky, které občas tancovaly na noční obloze. Pohled působí, jako by se jednalo o hodně vysoký strom, ze kterého se dá dohlédnout, až na střechy okolních domů. Strom nikdy tak vysoký nebyl a jedná se pouze o zkreslenou vzpomínku pohledu mého mladšího já.

Vždy jsem toužila se k tomu místu, ze kterého proudy světla vycházely, vydat a zjistit co je způsobuje a co se tam ukrývá. Také jsem prosila rodiče, aby mě k němu vzali a nechápala jsem, proč to vždycky s úsměvem odmítli udělat. Až později, když jsem byla starší, jsem zjistila, že na místě nachází místní disko klub, který vysílal světelné paprsky na oblohu, aby nalákal návštěvníky. Nakonec se sice o žádnou záhadu nejednalo, ale jako malá jsem strávila spoustu času tím, že jsem si představovala, co na konci paprsků může být. Bylo to pro mě záhadné a nedostižné místo podobně jako konec duhy.

2.4.7. Děda vzpomínkami v horách

(Obrázek 10)

V tomto obrázku se jedná o dědu ze strany matky, o kterém jsem se zmiňovala v obraze s názvem *Děda*.

Na obraze se nachází portrét dědy, jehož vlasy splývají s černým obrysem pohoří nacházející se v pozadí námětu.

Vždy jsem si dědu spojovala s jeho vyprávěním o cestě do Alp a různých dalších pohoří. Párkrát jsem s ním cestu do Alp podnikla a byla jsem naprosto unešená z toho, co mi ukázal.

Tento námět jsem zpracovala i v barevné variantě akvarelovými barvami. V tomto případě jsem se soustředila na jeho vyprávění o konkrétním místě, na kterém jsem nikdy nebyla. Jeho časté vyprávění se týkalo Andorrry la Vella, která je hlavním městem státu Andorra nacházející se v obklopení hřebenů Pyrenejí. Jelikož se jednalo o mou představu dědových vzpomínek, tak jsem v obraze město doslova usadila na jeho hlavu.

(Obrázek 23)

2.4.8. Čert

(Obrázek 11)

Čert je další motiv strachu. Jedná se o vzpomínku na události, které se odehrávají jednou v roce na sv. Mikuláše. Zážitky z návštěvy Mikuláše, Anděla a Čerta pro mne byli vždy velice výrazné. Každé dítě v hloubky své duše ví, že nebylo tak hodné, jak Mikulášovi tvrdí a bojí se, že si ho čert odnese.

Pohledu v obraze dominuje temná chlupatá postava s rohy. V zadním plánu obrázku se nacházejí otevřené dveře, kterými proudí světlo.

Čertů bylo za těch několik let, co naší domácnost navštěvovali opravdu mnoho a všechny jejich masky byly pro mě jako dítě děsivé. Rozhodla jsem se čerta ztvárnit jako temnou chlupatou postavu blížící se k divákovi se zlomyslným úšklebkem. Takto jsem čerta vnímala, protože jsem byla každý rok přesvědčená, že ví, že jsem nebyla celou dobu hodná a jde si jenom pro mě. Otevřené dveře v pozadí evokuje šanci k útěku, kterou ale blokuje čert svým tělem.

2.4.9. Bouře

(Obrázek 12)

Název přidělený k obrazu vystihuje jeho obsah.

Na výjevu je zobrazen bouřkový blesk, který zrovna uhodil do hladiny moře. V levé části se nachází můj autoportrét, který je osvícen bleskem a hledí směrem k bouři.

Už od malička jsem milovala bouřky a blesky, které jí doprovázely. Bouřku jsem si vždycky spojovala s něčím magickým a fascinujícím. Tento konkrétní výjev je vzpomínkou na bouřku, kterou jsem zažila na dovolené u moře. Takovéto počasí tam mělo zcela jinou a mnohem prudší atmosféru. Bylo mnohem silnější, než jsem byla zvyklá z domova. Blesky naráželi na hladinu moře, u kterého jsme bydleli velmi blízko. Vítr byl silnější a hromy tak hlasité, až jsem si musela zakrývat uši. Na výjevu se koukám přímo na blesky, protože ani šílené počasí mi nezabránilo obdivovat krásu bouřky. Můj výraz je však vážný až zamračený, protože síla a hlasitost bouřky ve mně vyvolával pocit respektu a drobný záchvěv strachu.

U obrazu jsem většinu času pracovala do mokrého podkladu, abych docílila dojmu neřízenosti rozbouřených mračen. Použila jsem také krycí kapalinu, abych mohla využít papír jako barvu blesku

Obraz bouřky vznikl prvně samostatně bez portrétu. Později jsem se rozhodla udělat i variantu s portrétem, abych výrazem v obličeji podpořila emoce, které jsem prožívala.

2.4.10. Sen

(Obrázek 13)

Tento námět ze série vybočuje, protože se jedná o vzpomínku na sen. Je to snad první sen, který si pamatuji. Důvodem, že mi tak dlouho uvízl v paměti, je asi to, že se mi zdál mnohokrát.

Sen je z období, kdy mi byli zhruba tři roky. Mnohdy jsem se sama pokusila o jeho výklad, ale nikdy jsem nedospěla ke zdárnému výsledku, ve kterém bych plně pochopila jeho význam.

Obrazu dominuje holý strom stojící uprostřed prázdného mrtvého pole, které se zdá nekonečné. V pravém dolním rohu se nachází útvar, který je mou vzpomínkou na sklápějící střechu dětského kočárku.

Námět je oproti ostatním ze série mnohem světlejší, až vybledlý. Tím je naznačeno, že se jedná o sen a také je tím vystižena atmosféra prázdnoty, kterou jsem ze snu pociťovala. Do kočárku, který se zde nachází, není vidět, ale je v něm můj mladší bratr. Ve snu jsem ho nikdy neviděla, ale věděla jsem, že tam je. Strom uprostřed pole ve snu vypadal jako jediná kotva v nekonečném poli, ale z nějakého důvodu mi naháněl strach a byla jsem přesvědčená, že když za něj zajdu, tak zmizím. Naopak když od něho odejdu moc daleko, tak se ztratím a proto jsem se i s kočárkem držela v bezpečné vzdálenosti.

V této práci jsem se hodně inspirovala surrealistickou krajinou. Pokud bych měla zmínit konkrétního umělce a dílo, tak se v námětu nejvíce projevuje inspirace obrazem *The Eye (Oko)* od Salvadora Dalího (Obrázek 1). Je zde vidět jistá podobnost ve snaze

o docílení dojmu nekonečné pusté krajiny. Pro umocnění perspektivy a prohloubení prostoru jsem ještě využila linie, které se na Dalího krajinách často objevují.

Na motivu jsem pracovala ještě na počátku, kdy jsem ještě neměla ujasněný výstup. Byl vytvořen akvarelovými barvami na formát na šířku.

2.4.11. Vzpomínkář

(Obrázek 14)

Z celé inkoustové série vznikla jednoduchá brožura svázaná vazbou V1 nazvaná *Vzpomínkář*, kde jsou všechny ilustrativní obrázky inkoustem pohromadě. Sbíрка má rozměr 18 x 13 cm a je vytisknuta na papír *KEAYKOLOUR MISTRAL*- sních. Každý obrázek doprovází krátký poetický text, nebo věta, co navazuje na jejich význam. Pro text jsem zvolila font *Adler*, který imituje styl písma psacího stroje.

2.5. Obrazy akrylem

Po zpracování velké části tvorby inkoustem jsem se soustředila na práci na obrazech akrylovými barvami opět značky KOH-I-NOOR. Obrazy jsou zhotoveny na plátna, která byla, zakoupena již hotová. Výsledkem práce je série čtyř obrazů akrylovými barvami na plátno o rozměrech 40 x 60 cm.

Práce na obrazech byla velmi zajímavá, protože jak už bylo zmíněno, s touto technikou jsem dlouhou dobu nepracovala, takže jsem si musela na techniku opět přivykat.

S barvou v obrazech jsem pracovala plošně a prostor jsem tvořila kladením fragmentů čistých tónů barev vedle sebe. Výsledkem je malba s mozaikovitou strukturou.

Ve všech námětech se nachází dívka vyobrazena zády světlými barvami, která představuje můj autoportrét. Autoportrét je vždy vyobrazen světlými tóny, místy až bíle. Je to symbol nevinnosti, čistoty a nezkušenosti. Je to zachycení mého já, ještě před tím, než se bílá popíše barevnými tóny představující zkušenosti a zážitky.

Většina obrazů svým tmavým pozadím evokuje, že se náměty udály v noci. Námětům jsem ve skutečnosti nepřiradila žádnou denní dobu. Chtěla jsem tím jen naznačit, že vzpomínky vnímám podobně, jako svět kolem sebe v noci, kdy je vše zastřené a nejasné.

Při malbě jsem se hodně inspirovala atmosférou z knihy *Alenka v říši divů* od anglického spisovatele Lewise Carrola, která patřila již od dětství mezi mou oblíbenou četbu.

2.5.1. Zahrada divů

(Obrázek 15)

Název obrazu odkazuje přímo na knihu *Alenka v říši divů* od spisovatele Lewise Carrolla.

Na obraze se nachází pohled do zarostlé, neopečovávané zahrady připomínající les. V kompozici se nacházejí různé předměty, které jsou výrazně barevně kontrastní

oproti převládajícím odstínům zelené, hnědé a fialové. V pravé dolní části obrazu se nachází dívka hledící do zahrady vyobrazena světlými barvami.

Zde se jedná o vzpomínku na zahradu mých příbuzných, do které jsem si chodila hrát. Zahrada bývala velmi neudržovaná a v neustálém stavu chaosu. Kdykoliv, když jsem do ní vstoupila, měla jsem pocit, že jsem tam poprvé a vůbec to tam neznám. Zahrada byla plná tajemství a při každé návštěvě jsem objevila něco nového. Prožila jsem zde mnoho dětských her a dobrodružství.

Hustý porost stromů připomínající les, vyobrazen na plátně, vyjadřuje můj dojem ze zahrady. Jako dítěti mi připadalo, že na zahradě je všechno mnohem větší a zarostlejší, než tomu ve skutečnosti bylo. Kontrastní tóny modré a oranžové zde označují záměrně předměty, které do divoké přírody zdejší zahrady jakoby vůbec nepatřili. Tyto předměty znázorňují jakési dávno ztracené poklady, které se zde daly najít, což bylo i cílem dítěte.

2.5.2. Princezna ze zdi

(Obrázek 16)

Námět zachycuje jednu z mých dětských fantazií.

Obrazu dominuje zeď vyobrazena jako barevný ornament v odstínech fialové, hnědé a zelené barvy. V ornamentu je urytá postava ženy v šatech vznášející se ve vzduchu. Před zdí se nachází klečící postava dívky, která je jednou rukou o zeď opírá a druhou ji zkoumá.

Ornament na zdi má evokovat vzor suků dřeva. Jedná se o vzpomínku na zeď, která na sobě měla tapetu imitující dřevo. Mou dětskou fantazii zažehl princip, který je podobný psychologické metodě rozboru osobnosti za pomoci inkoustových skvrn zvaný jako Rorschachův test. Jako dítě jsem ve vzoru viděla skvrnu, která mi velice silně evokovala ženu v šatech. Jelikož to bylo ve věku, ve kterém jsem byla ovlivněná pohádkami, tak moje fantazie vyprodukovala příběh, ve kterém skvrna představovala princeznu, která je zakletá do zdi a čeká na prince, jenž jí vysvobodí. I tak málo stačilo, abych před zdí strávila spoustu času fantazírováním o pohádkovém příběhu, o jehož existenci jsem do teď věděla pouze já.

V námětu převládají odstíny fialové barvy. Tím jsem chtěla zdůraznit tajemnou a záhadnou atmosféru. Více mě totiž na *princezně* zajímalo, jak se do zdi dostala a kdo jí tam zaklel. Představa, že za tím stojí temný čaroděj či čarodějka, mě k bezvýznamné skvrně na zdi, přitahovala nejvíce.

2.5.3. Pes

(Obrázek 17)

Tento námět zobrazuje vzpomínku na psa mých prarodičů.

Na motivu je vyobrazen pohled na cestu ve dvoru. V horní části motivu se nachází obrovský chlupatý pes, který vládne celé kompozici. Pes hledí do pravého dolního rohu obrazu, kde sedí dívka, která se opírá o pravou ruku.

Nereálné zobrazení velikosti psa symbolizuje jeho charakter a pocity, které ve mně vyvolával. Starý knírač byl poměrně nevrlý a bedlivě si hlídal své teritorium. Nebyl to pes na mazlení a málokdy se nechal pohládit. Při jakékoliv snaze o fyzický kontakt začal varovně vrčet. K jeho osobnosti patřilo ale i velké ochránářství a věrnost vůči svým majitelům. Jeho přítomnost ve mně vzbuzovala respekt smíšený s trochou strachu, i když jsem věděla, že by mi neublížil. Tyto pocity jsem se snažila vystihnout nejistou a obezřetnou pózou figury znázorňující můj autoportrét, která se drží v bezpečné vzdálenosti od gigantického psa.

V námětu se opět vyskytují tóny fialové. Tím jsem chtěla vyjádřit nedostupnost psa, od kterého jsem se z respektu vždy držela radši dál i přes to, že jsem psi vždy milovala a i s ním se chtěla sblížit.

Pro pózu psa mi byla inspirací socha poustevníka Juana Garina od Matyáše Brauna nacházející se v Novém lese u Kuksu (Obrázek 3). Chtěla jsem vystihnout podobnou plíživou polohu, jakou vytvořil Braun u poustevníka, když ho zachytil, jak se plazí z jeskyně.

2.5.4. Lunapark

(Obrázek 18)

Lunapark byl první obraz, který vznikl. Záhy jsem ho však musela předělat, protože technika malby, kterou jsem zprvu použila, vybočovala v porovnání se zbytkem série.

Právě na tomto obraze jsem si z počátku znovu zvykala na techniku malby akrylem a je na něm hodně cítit, že se jedná o první práci.

Na obraze se nachází pohled do lunaparku. Horní části dominuje velké ruské kolo ozdobené poutacími světly. Vedle kola blíže k nám jsou umístěny barevné praporky a pod nimi je pruhovaný stan, do kterého nahlíží dívka. V předním plánu jsou vyobrazeny plakáty lunaparku. Poslední výrazný článek na obraze je střelnice umístěná vpravo.

Zde se jedná o vzpomínku na návštěvu lunaparku, kterou jsme absolvovali pravidelně každý rok v italském městě Porto Garibaldi. Zjistila jsem, že námět se vůbec neshoduje s realitou. Po zhotovení obrazu jsem vyhledávala fotografie tohoto konkrétního lunaparku na internetu, jen abych si ověřila, že se jedná o obyčejnou pouť, které se konají i zde v České Republice. Námět je tudíž zobrazením mého očekávání a nadšení z tohoto místa. V mé dětské mysli jsem si všechno zveličila a přikrášlila. Je možné, že jsem lunaparku připisovala větší hodnotu jen proto, že se nacházel v cizině u moře. Vždycky mi, ale přišel zajímavější a zábavnější než jakýkoliv tady.

3. DIDAKTICKÁ ČÁST

3.1. Didaktická příprava na výuku

Žáci budou mít za úkol zpracovat dané téma využitím různých technik v časové dotaci tří čtyřhodinových výukových blocích (celkem 12 vyučovacích hodin).

K didaktické přípravě vznikla myšlenková mapa (Obrázek 24), která je vložena do příloh.

Stručný popis zadání

- I. Žáci budou vytvářet menší obrazy znázorňující jejich vzpomínky z dětství. Při tvorbě jim budou podkladem pouze jejich surové vzpomínky a pocity z nich, které se budou snažit v námětech vyjádřit. Za pomoci skic si budou ujasňovat náměty a jejich kompozici. Žáci budou tvořit za pomoci techniky kresby, malby a lavírování inkoustem. Na konci výukového bloku budou mít žáci takto zhotoveno pět námětů na formát A5. Žáci dostanou za úkol si do příští výuky projít rodinná alba pro inspiraci na další náměty a vytvořit minimálně tři další návrhy.
- II. Učitel s žáky zkonzultuje jejich návrhy a pomůže žákům vybrat vhodný návrh k realizaci v barevné variantě. Žáci vytvářejí barevné návrhy technikou akvarelu a po konzultaci s vyučujícím začínají pracovat na malbě na plátne akrylovými barvami.
- III. Žáci pokračují v malbě na plátne podle barevného návrhu a v průběhu práce konzultují s učitelem. V poslední části výukového bloku žáci prezentují své malby na plátne společně s inkoustovými kresbami učiteli a celé třídě. Výuka je zakončena obhajobou a reflektivním dialogem.

V následující části se v oddílech *vzdělávací cíle* vyskytují doslovné citace z *Rámcového vzdělávacího programu* (dále jako RVP) pro střední odborné vzdělávání – 82-41-M/01 Užitá malba. Vzhledem k formě přípravy zde není citace uváděna kurzívou.

3.1.1. První výukový blok

Námět

Vzpomínky z dětství

Inspirační východiska

Dětství, vzpomínky, fantazie, emoce, surrealismus, symbolismus

Studenti

Střední umělecká škola

Časová dotace

4 hodinový výukový blok

Cílová skupina

15 žáků 3. stupně střední umělecké školy

Vzdělávací program

RVP pro střední odborné vzdělávání – Užitá malba (82-41-M/01). (RVP, 2009)

Pomůcky

Akvarelový papír minimálního formátu A5, černý inkoust, ato pera, redispera, násadky na pera, kulaté a ploché štětce, kelímky na vodu, skicovací blok

Výtvarný úkol

1. vzdělávací cíle výtvarného úkolu ve smyslu očekávaných výstupů RVP

- žák využívá výtvarné a výrazové možnosti tradičních technologií a materiálů (*žák ve své tvorbě aplikuje klasickou techniku kresby, malby a lavírování inkoustem a využívá k tomu vhodných prostředků*);
- Žák ovládá na přiměřené úrovni základní techniky používané v oboru malba (*žák kompetentně na základně svých zkušeností používá techniky malby a kresby inkoustem*);
- žák využívá inspirační zdroje, využívá variačního principu (*žák hledá inspiraci ve svých vzpomínkách a zážitcích a hledá vhodný způsob využití stanovené techniky*);

- žák při vlastní tvorbě uplatňuje osobní prožitky, zkušenosti a znalosti, rozpozná jejich vliv a individuální přínos pro tvorbu, interpretaci a přijetí vizuálně obrazných vyjádření (*žák se ponořuje do svých vzpomínek a podvědomí, ze kterých čerpá inspiraci pro svou tvorbu a snaží se za pomoci skic a techniky zhotovit vyhovující ilustrační námět*);
- žák analyzuje zadaný úkol, zhodnotí a obhájí zvolené výtvarné řešení a profesionálně je prezentuje (*žák volí vhodný způsob pro zpracování zadání, své návrhy konzultuje s učitelem, odůvodňuje svůj postup a přijímá rady, konstruktivní kritiku a zvažuje návrhy na alterace*);
- žák pracuje s nástroji, pomůckami apod. v rámci jednotlivých pracovních operací (*žák dle potřeby využívá ato pera, redispera, štětce atd. všechny pomůcky po použití vyčistí, popřípadě vhodně ošetří*);
- žák organizuje svou práci v ateliéru a na jednotlivých pracovištích (*žák pracuje s přiděleným časem na svoji tvorbu a využívá vhodného pracoviště v ateliéru*);

2. fáze výtvarného úkolu (realizace vzdělávacího obsahu)

- **přípravná fáze**
 - příprava pomůcek a pracoviště
- **motivace žáků**
 - Jako motivace poslouží to, že se žáci budou v tvorbě inspirovat svými vlastními zážitky z dětství.
- **Formulace výtvarného zadání učitelem**
 - Promluva učitele:

„Dnes začneme novou prací a téma Vzpomínky z dětství, které se budeme věnovat následující tři vyučování. Začneme prací technikou kresby, malby a lavírováním inkoustem na formát A5. Nemusíte využít

všechny techniky, které jsem vyjmenovala a můžete je i podle libosti kombinovat.

Nyní po vás chci, abyste se zamysleli a ponořili se do vzpomínek z vašeho dětství, řekneme z období vašeho předškolního věku. Měli byste pátrat po vzpomínkách, které vám uvízly v paměti tím, jak na vás zapůsobily. Soustředte se i na emoce které tyto vaše vzpomínky provází. Může to například být, radost, smutek, strach, nadšenost a podobně. Vzpomínky se nemusí týkat jen nějaké události, ale může se jednat i vzpomínku na člověka a jeho osobnost, nebo jak na vás, jako na dítě působil. Chci také, abyste se nesnažili vaše vzpomínky vázat vaším vyspělejším pohledem na svět, ale snažili se je znovu vnímat očima dítěte, kterým jste byli. Může se jednat i o vzpomínku vašeho fantazírování, které jste zakomponovali do reality. Nehleďte si prosím žádné podklady na internetu, nebo v mobilech. Chci, abyste pracovali pouze se svojí pamětí. Podobně pracovali významní umělci surrealismu.

Následně vyberete pět vašich nejsilnějších vzpomínek, které si začnete skicovat. Poté budete skici vašich námětů realizovat inkoustem. Já budu mezi vámi v průběhu práce procházet a budeme vaši tvorbu konzultovat.“

- **realizační fáze**

- zadání úkolu, sdělení očekávaných výstupů
- skicování návrhů, průběžná konzultace s učitelem
- realizování návrhů inkoustem, průběžná konzultace s učitelem
- zadání domácího úkolu

- **kritéria hodnocení**

- tvořivé využití stylu a techniky
- kompozice námětu

- originalita zpracování

- **hodnocení**
 - průběžné slovní hodnocení formou průběžné konzultace s učitelem

3.1.2. Druhý výukový blok

Námět

Vzpomínky z dětství

Inspirační východiska

Dětství, vzpomínky, fantazie, emoce, surrealismus, symbolismus

Studenti

Střední umělecká škola

Časová dotace

4 hodinový výukový blok

Cílová skupina

15 žáků 3. Stupně střední umělecké školy

Vzdělávací program

RVP pro střední odborné vzdělávání – Užitá malba (82-41-M/01). (RVP, 2009)

Pomůcky

Akvarelové papíry minimálního formátu A5, akvarelové barvy, kulaté a ploché štětce, skicovací blok, plátna o rozměrech 40 x 60 cm, malířské stojany, akrylové barvy, palety, kelímky na vodu, převlečení

Výtvarný úkol

1. vzdělávací cíle výtvarného úkolu ve smyslu očekávaných výstupů RVP

- žák využívá výtvarné a výrazové možnosti tradičních technologií a materiálů (*žák ve své tvorbě aplikuje klasickou techniku malby akvarelem a akrylem a využívá k tomu správných prostředků. To zahrnuje i správnou přípravu plátna, před začátkem malby*);
- Žák ovládá na přiměřené úrovni základní techniky používané v oboru malba (*žák kompetentně na základně svých zkušeností používá techniky malba a kresba inkoustem, malba akvarelovými a akrylovými barvami*);

- žák využívá inspirační zdroje, využívá variačního principu (*žák využívá inspiraci načerpanou ze svých vzpomínek a z rodinného alba a hledá variace ztvárnění námětů za pomoci skic*);
- žák při vlastní tvorbě uplatňuje osobní prožitky, zkušenosti a znalosti, rozpozná jejich vliv a individuální přínos pro tvorbu, interpretaci a přijetí vizuálně obrazných vyjádření (*žák využívá svého barevného citění a vyjadřuje jím pocity ukryvané v námětu. Také využívá symboliku a znak v obraze jako jazyk vyjádření svého uměleckého projevu*);
- žák analyzuje zadaný úkol, zhodnotí a obhájí zvolené výtvarné řešení a profesionálně je prezentuje (*žák volí vhodný způsob pro zpracování zadání, své návrhy a pracovní postup konzultuje s učitelem, odůvodňuje svůj postup a přijímá rady, konstruktivní kritiku a zvažuje návrhy na alterace*);
- žák pracuje s nástroji, pomůckami apod. v rámci jednotlivých pracovních operací (*žák dle potřeby využívá ato pera, redispera, štětce atd. všechny pomůcky po použití vyčistí, popřípadě vhodně ošetří, dle potřeby manipuluje se stojanem*);
- žák organizuje svou práci v ateliéru a na jednotlivých pracovištích (*žák svědomitě pracuje s přiděleným časem na svoji tvorbu a využívá vhodného pracoviště v ateliéru*);

2. fáze výtvarného úkolu (realizace vzdělávacího obsahu)

- **přípravná fáze**
 - příprava návrhů žáky na konzultaci s učitelem
 - příprava pomůcek
- **motivace žáků**
 - Žáci se v tvorbě inspirojí vlastními vzpomínkami a pocity. Žáci budou moci svou práci se vzpomínkami rozvinout do další úrovně.

- **formulace výtvarného zadání učitelem**

- Promluva učitele:

„V dnešním vyučování budeme pokračovat v naší práci se vzpomínkami z dětství. Za úkol jste měli se doma podívat do rodinného alba pro inspiraci na další náměty a vytvořit tři další návrhy. Začneme tedy tím, že společně vaše nové návrhy zkonzultujeme. Po konzultaci budete mít za úkol vaše návrhy realizovat, tentokrát barevně technikou akvarelu na stejný formát A5 jako minule inkoustové variace. Toto zadání vás vybízí, k tomu abyste se snažili své pocity a dojmy vyjádřit nejen kompozicí černobílého námětu, ale i za pomoci barev, tak na to myslíte. Vaše akvarelové práce poté zkonzultujeme a jednu z nich vybereme. Tato akvarelová práce vám v druhé polovině dnešního vyučování bude sloužit jako předloha pro malbu akrylem, kterou budete realizovat na plátno.“

- **realizační fáze**

- konzultace návrhů
- zadání úkolu, sdělení očekávaných výstupů
- příprava malířského plátna (podmalba, dopnutí)
- realizování prací akvarelovými barvami, průběžná konzultace s učitelem
- započetí práce akvarelovými barvami na plátno

- **kritéria hodnocení**

- tvořivé využití stylu a techniky
- kompozice námětu
- originalita zpracování

- **hodnocení**

- průběžné slovní hodnocení formou průběžné konzultace s učitelem

3.1.3. Třetí výukový blok

Námět

Vzpomínky z dětství

Inspirační východiska

Dětství, vzpomínky, fantazie, emoce, surrealismus, symbolismus

Studenti

Střední umělecká škola

Časová dotace

4 hodinový výukový blok

Cílová skupina

15 žáků 3. Stupně střední umělecké školy

Vzdělávací program

RVP pro střední odborné vzdělávání – Užitá malba (82-41-M/01). (RVP, 2009)

Pomůcky

Plátna o rozměrech 40 x 60 cm, malířské stojany, akrylové barvy, kulaté a ploché štětce, palety, kelímky na vodu, převlečení

Výtvarný úkol

1. **vzdělávací cíle** výtvarného úkolu ve smyslu očekávaných výstupů RVP

- žák využívá výtvarné a výrazové možnosti tradičních i technologií a materiálů (*žák ve své tvorbě používá klasickou techniku malby akvarelovými barvami na plátno a využívá k tomu vhodných prostředků*);
- Žák ovládá na přiměřené úrovni základní techniky používané v oboru malba (*žák kompetentně na základně svých zkušeností používá techniku malby akrylovými barvami*);
- žák využívá inspirační zdroje, využívá variačního principu (*žák při tvorbě využívá inspiračních zdrojů v podobě svých vzpomínek a prožitků*);

- žák při vlastní tvorbě uplatňuje osobní prožitky, zkušenosti a znalosti, rozpozná jejich vliv a individuální přínos pro tvorbu, interpretaci a přijetí vizuálně obrazných vyjádření (*žák se při tvorbě inspirovuje vlastními vzpomínkami a prožitky, využívá barevného cítění a malířské techniky takovým způsobem, aby je srozumitelně zprostředkoval divákovi. Také využívá symboliku a znak v obraze jako jazyk vyjádření svého uměleckého projevu*);
- žák analyzuje zadaný úkol, zhodnotí a obhájí zvolené výtvarné řešení a profesionálně je prezentuje (*žák volí vhodný způsob práce na zadání, svůj progres konzultuje s učitelem, odůvodňuje svůj postup, přijímá rady, konstruktivní kritiku a zvažuje návrhy na alterace*);
- žák jasně formuluje myšlenku a obsahovou náplň výtvarného záměru (*žák se při obhajobě své práce se vyjadřuje srozumitelně a stručně vystihuje podstatu práce*);
- žák pracuje s nástroji, pomůckami apod. v rámci jednotlivých pracovních operací (*žák správně a dle potřeby využívá všechny výtvarné pomůcky, které po použití vyčistí, popřípadě vhodně ošetří, dle potřeby manipuluje se stojanem*);
- žák organizuje svou práci v ateliéru a na jednotlivých pracovištích (*žák pracuje s přiděleným časem na svoji tvorbu a využívá vhodného pracoviště v ateliéru*);

2. fáze výtvarného úkolu (realizace vzdělávacího obsahu)

- **přípravná fáze**
 - příprava pomůcek a pracoviště
- **motivace žáků**
 - Žáci se v tvorbě inspirovají vlastními vzpomínkami a pocity.
- **formulace výtvarného zadání učitelem**

- Promluva učitele:
„Dnes je poslední den naší práce na tématu „Vzpomínky z dětství“ a to znamená, že dneska budete dokončovat své obrazy na plátno. V průběhu vaší práce budu mezi vámi opět procházet a průběžně konzultovat váš proces. V poslední části vyučování vás poprosím, abyste všechny vaše výstupy vystavili po ateliéru. Do vašich výstupů se samozřejmě počítají výtvary inkoustem a akvarelem. Na konci budete vaší sérii prezentovat ostatním způsobem obhajoby.“

- **realizační fáze**

- sdělení pokynů a očekávaných výstupů žákům
- malování akrylovými barvami na plátno
- vystavení výstupů v ateliéru
- prezentování prací žáky, obhajoba

- **kritéria hodnocení**

- tvořivé využití stylu a techniky
- kompozice námětu
- originalita zpracování

- **hodnocení**

- průběžné slovní hodnocení formou průběžné konzultace s učitelem
- klasické kvantitativní

- **reflektivní dialog**

- reflektivní dialog bude probíhat zároveň s obhajobou prací žáků (sebereflexe)
- Otázky k dialogu:

- Jak se vám pracovalo bez připravených podkladů pouze se svou pamětí?
- Jak jste vyjadřovali emoce ve vzpomínce a proč tímto způsobem?
- Co byste na své práci více rozvinuli, kdybyste měli příležitost? (náměty na konkrétní vzpomínky, obrazy konkrétní technikou, práce jinou technikou než byla zadaná, návaznost na téma...)
- Co si myslíte, že se vám zdařilo nejvíce?

- **poznámky**

- Pokud by to bylo finančně umožněno, učitel by díla žáků nafotografoval, či naskenoval pro digitální úpravu. Poté by nechal reprodukce prací svázat do sbírky a výsledkem by bylo takové třídní fotoalbum vzpomínek. Sbíрка by se mohla využívat i jako katalog k propagaci školy.

Tento návrh na didaktické přípravy jsem chtěla aplikovat v praxi, abych si vyzkoušela jeho funkčnost. V praxi bych měla možnost sledovat průběh a na základě zaznamenaných kvalit a nedostatků bych se věnovala návrhu alterace, která by zajistila větší kvalitu výukových jednotek. Také by mě zajímalo, jak by žáci úkol zpracovali a těšila jsem se na jejich výsledně práce.

Aplikaci didaktické přípravy jsem bohužel neuskutečnila, protože mi na střední škole, kde jsem praxi vykonávala, nebyl poskytnut prostor pro její realizaci.

ZÁVĚR

Výstupem diplomové práce je cyklus čtyř obrazů inspirovaných dětskými vzpomínkami, které jsou vytvořeny technikou malby akrylem na malířská plátna o rozměrech 40 x 60 cm. Součástí výstupu je i série ilustrativních obrázků realizované inkoustem na akvarelový papír formátu A5.

V práci je shrnuta definice uměleckého směru surrealismus, uměleckého hnutí symbolismus a nachází se zde i náhled na symboliku barev. Dále je zde zahrnuta biografie vybraných umělců a popis jejich uměleckého vyjádření, které mě v tvorbě inspirovalo.

Při tvorbě praktické části jsem se věnovala mé oblíbené technice malby inkoustem a zároveň jsem znovu uchopovala techniku malby akrylem. V písemné části jsem popsala svou tvorbu od prvotních nápadů po zhotovení finálního výstupu. Dále jsem individuálně podrobně popsala své práce. Objasnila jsem konkrétní vzpomínky a jejich symboliku, které se v mé práci nacházejí, jejich koncept a význam.

V didaktické části jsem vytvořila návrh na didaktickou přípravu na výuku pro střední uměleckou školu, konkrétně pro obor Užitá malba. Návrh je složený z konstrukcí pro tři výukové bloky, ve kterých aplikuji téma diplomové práce.

RESUMÉ

The output of thesis is a series of four painting inspirated by childhood memories, which are created on canvas size 40 x 60 cm by acryl painting technique. The part of the artistic output is a series of illustrative paintings on paper format A5 by ink painting technique.

In thesis is summarised definition of art direction surrealism, artistic movement symbolism and preview of color symbolism. There are also included biographies of selected artists and description of their artistic expression, which were my inspiration for work.

In practical part of written thesis is description of the process of work from the first ideas to final touches. There is also individual description of every piece in my work.

The didactic part contains a plan of didactic preparation for education where is applied the theme of the this thesis.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- BALEKA, Jan. 1997.** *Výtvarné umění: výkladový slovník: malířství, sochařství, grafika.* Praha : Academia, 1997. ISBN 80-200-0609-5.
- KULKA, Jiří. 2008.** *Psychologie umění.* Praha : Granda Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2329-7.
- VIGUÉ, Jordi. 2008.** *Mistři světového malířství.* Čestlice : Rebo, 2008. ISBN 978-80-255-0075-0.
- Alfred Kubin. 2018.** Wikipedie. *Wikipedie, otevřená encyklopedie.* [Online] 1. Leden 2018. [Citace: 22. Červen 2018.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Alfred_Kubin.
- Bolf, Josef. 2017.** Wikipedie. *Wikipedie, otevřená encyklopedie.* [Online] 23. Prosinec 2017. [Citace: 24. Červen 2018.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Bolf.
- RVP. 2009.** Rámcový vzdělávací program pro odborné vzdělávání: 82-41-M/01 Užitá malba. [Online] 2009. [Citace: 25. červen 2018.] http://zpd.nuov.cz/RVP_3_vlna/RVP%208241M01%20Uzita%20malba.pdf.
- Spektrumzdravi.cz.** Spektrum zdraví. *Spektrum zdraví: cesta do světa zdravý a medicíny.* [Online] [Citace: 12. Červen 2018.] <http://www.spektrumzdravi.cz/academy/nocni-desy-pavor-nocturnus>.
- Štefková, Zuzana. 2006.** Artlist. *Artlist - Centrum pro současné umění Praha.* [Online] 2006. [Citace: 24. Červen 2018.] <http://www.artlist.cz/josef-bolf-204/>.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Salvador Dalí - The Eye (Oko), 1945 Dostupné na https://www.dalipaintings.com/the-eye.jsp	46
Obrázek 2 - Alfred Kubin - The Pond (Rybník), 1905 Dostupné na http://www.artnet.com/artists/alfred-kubin/the-pond-a-VSxyM2-sN7vHVw5Hft70Cw2	46
Obrázek 3 - Matyáš Braun - Poustevník Juan Garin Autor: Martin Šanda (Šandík) - Vlastní dílo, CC BY-SA 3.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2947795	47
Obrázek 4 - Děda	48
Obrázek 5 - Noční děsy.....	48
Obrázek 6 - Čarodějka	49
Obrázek 7 - Seance	49
Obrázek 8 - Bubák pod postelí	50
Obrázek 9 - Tajemné signály	50
Obrázek 10 - Děda vzpomínkami v horách.....	51
Obrázek 11 - Čert	51
Obrázek 12 - Bouře.....	52
Obrázek 13 - Sen	52
Obrázek 14 - Foto - Vzpomínkář.....	53
Obrázek 15 - Zahrada divů	54
Obrázek 16 - Princezna ze zdi.....	55
Obrázek 17 - Pes.....	56
Obrázek 18 - Lunapark	57
Obrázek 19 - Dětská kresba.....	58
Obrázek 20 - Návrh na Lunapark, akvarel	58
Obrázek 21 - Návrh na Zahradu divů, akvarel	59
Obrázek 22 - Děda, akvarel	59
Obrázek 23 - Děda vzpomínkami v horách, akvarel	60
Obrázek 24 - Myšlenková mapa k didaktické přípravě	63

PŘÍLOHY

Obrázek 1 - Salvador Dalí - The Eye (Oko), 1945
Dostupné na <https://www.dalipaintings.com/the-eye.jsp>

Obrázek 2 - Alfred Kubin - The Pond (Rybník), 1905
Dostupné na <http://www.artnet.com/artists/alfred-kubin/the-pond-a-VSxyM2-sN7vHVw5Hft70Cw2>

Obrázek 3 - Matyáš Braun - Poustevník Juan Garin Autor: Martin Šanda (Šandík) - Vlastní dílo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2947795>

Obrázek 4 - Děda

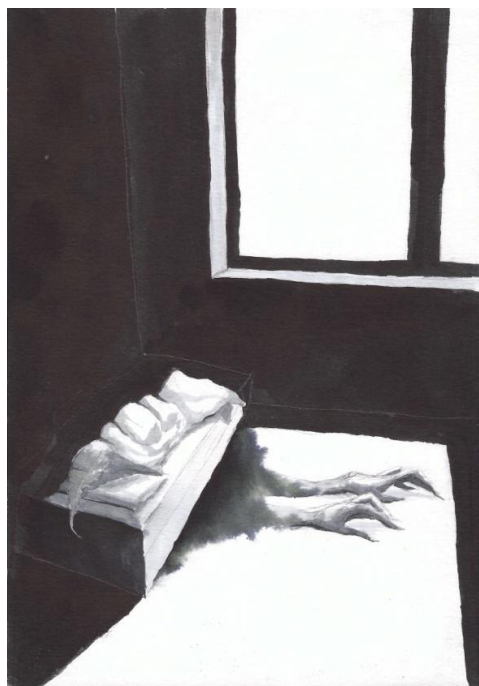
Obrázek 5 - Noční děsy

Obrázek 6 - Čarodějka

Obrázek 7 - Seance

Obrázek 8 - Bubák pod postelí

Obrázek 9 - Tajemné signály

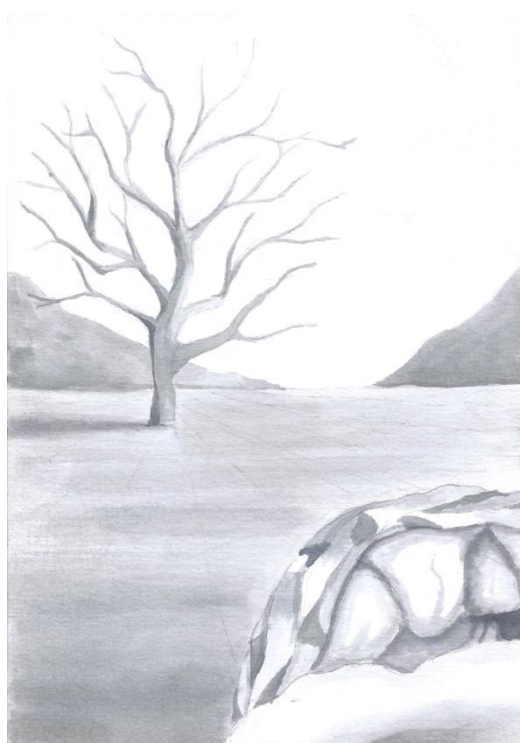
Obrázek 10 - Děda vzpomínkami v horách

Obrázek 11 - Čert

Obrázek 12 - Bouře

Obrázek 13 - Sen

Obrázek 14 - Foto - Vzpomínkář

Obrázek 15 - Zahrada divů

Obrázek 16 - Princezna ze zdi

Obrázek 17 - Pes

Obrázek 18 - Lunapark

Obrázek 19 - Dětská kresba

Obrázek 20 - Návrh na Lunapark, akvarel

Obrázek 21 - Návrh na Zahradu divů, akvarel

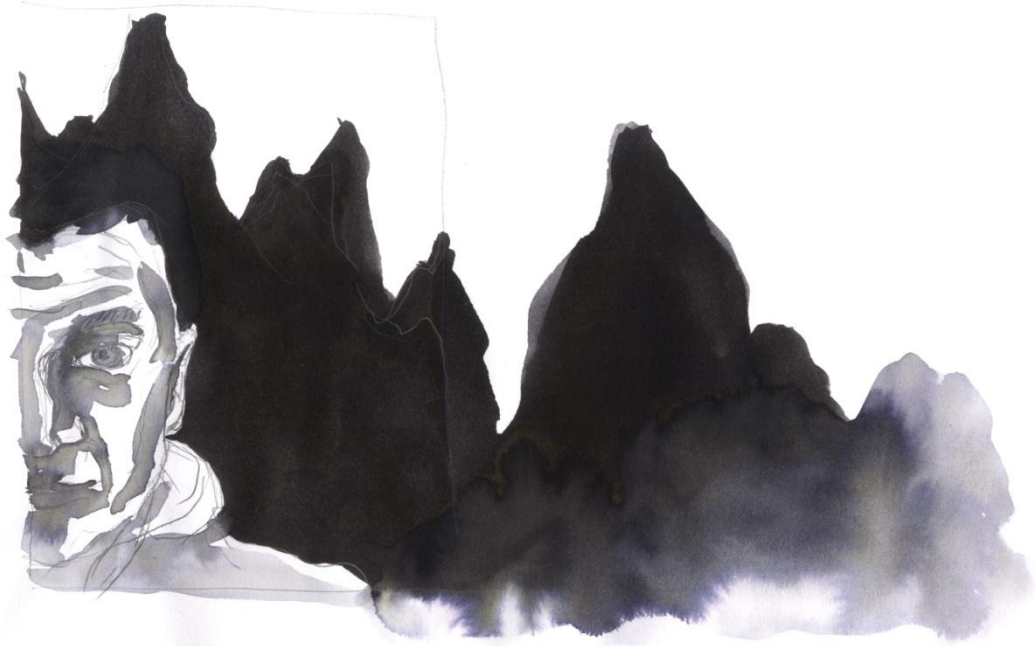
Obrázek 22 - Děda, akvarel

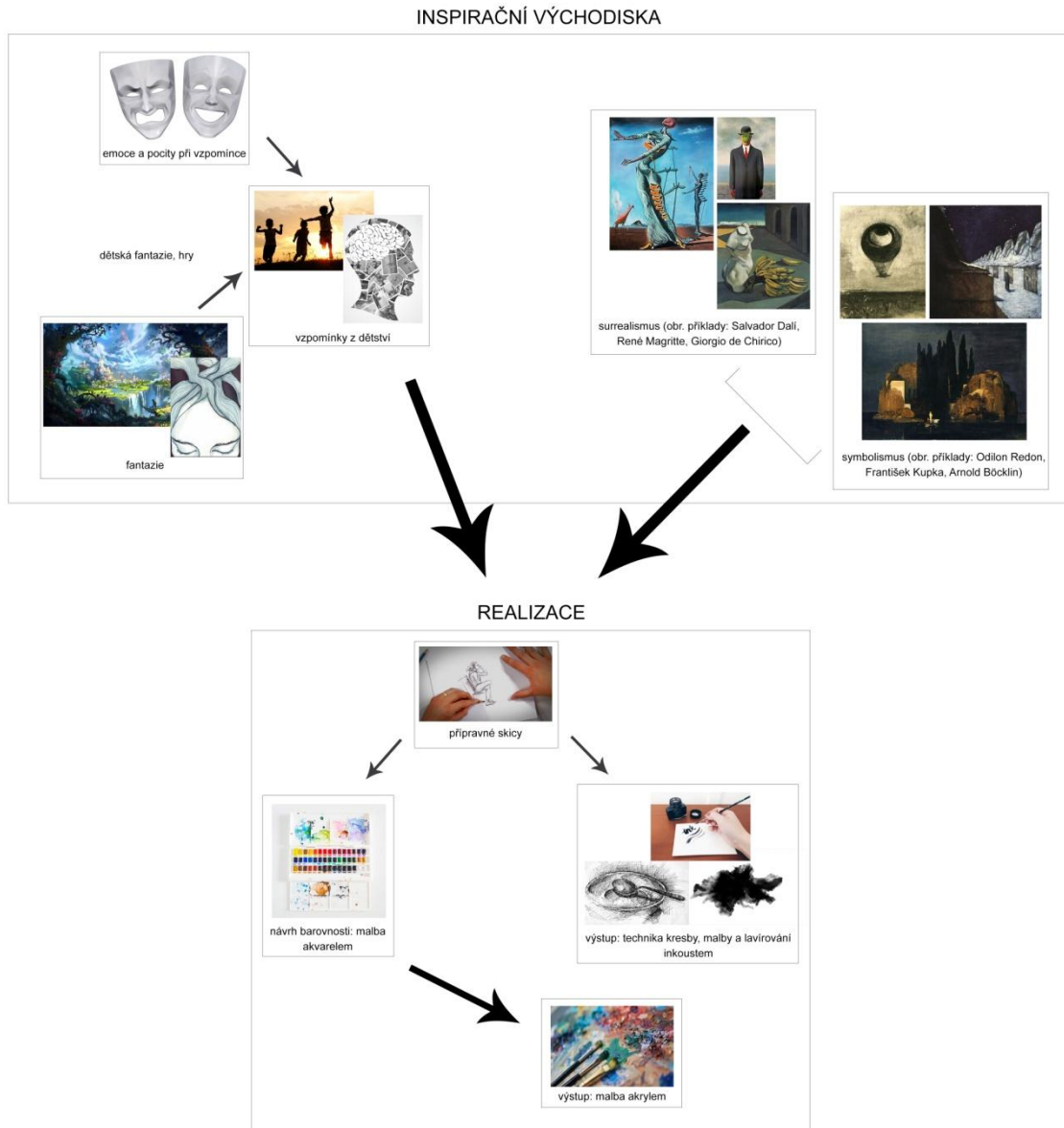

Obrázek 23 - Děda vzpomínkami v horách, akvarel

Ukázka skicovního materiálu

Obrázek 24 - Myšlenková mapa k didaktické přípravě